

transparant

EDITORIAL

2021, het jaar van de tweede ronde

Een gezegend nieuw jaar!

We hebben het vaak gelezen in de nieuwjaarswensen die we elkaar toestuuden, 2020 was een jaar dat heel wat moeilijkheden met zich meebracht. En al willen we graag ook wat aandacht hebben voor de positieve kant ervan, toch willen we die 2020-bladzijde snel omslaan. We kijken uit naar 2021: een jaar van hoop, een beter jaar met een tweede ronde voor heel wat gemiste kansen. We wensen u een jaar dat ons opnieuw wat meer verbinding laat maken met mekaar. We wensen u een gezegend jaar, met de kracht van de priesterlijke zegen in Numeri:

Moge de Heer u zegenen en beschermen,
moge de Heer het licht van zijn gelaat over u doen schijnen
en u genadig zijn,
moge de Heer u zijn gelaat toewenden en u vrede geven.

Numeri 6,24-26

50 jaar IPB

Het voorbije jaar werkte Ria Vercamer hard aan het project IPB TOEKOMST. Zij bracht het verleden van het IPB in kaart, interviewde mensen die de voorbije jaren van nabij betrokken waren bij het IPB, keek kritisch naar de huidige werking en bevroeg de huidige leden en de bisschoppen over hun kijk op de toekomst van onze organisatie. Haar studiewerk, in samenspraak met Carine Devogelaere, zou een hoogtepunt vinden in de viering van 50 jaar IPB. Die viering werd uitgesteld tot 5 juni dit jaar en we kijken er samen met u naar uit: op naar de tweede ronde. Ondertussen rondde Ria haar werkzaamheden af. We willen haar graag danken voor haar waardevolle bijdrage. Hopelijk kunnen we haar bevindingen met u delen in een brochure die we dit jaar plannen.

Dank! Dank! Dank!

Dank om 50 jaar IPB, 50 jaar inzet van zovele vrijwilligers!

Space for Grace

In 2020 werden 18 projecten geselecteerd vanuit het innovatieplatform *Space for Grace*. We gingen op zoek naar projecten die binnen de plaatselijke geloofsgemeenschappen innoverende en vitaliserende initiatieven nemen. Met de steun van Porticus en in samenwerking met ACPT van de KU Leuven kregen de geselecteerde initiatieven naast een financiële steun ook begeleiding en kansen tot overleg in learning communities. Net voor Kerstmis kwam een zevenkoppige jury samen om de inzendingen van de tweede ronde te beoordelen. Dit keer kregen 17 projecten groen licht. Raf Lust zal hen begeleiden in de verdere uitwerking.

Surf zeker naar de website www.spaceforgrace.be om te ontdekken welke dynamiek er leeft bij de geselecteerde geloofsgemeenschappen!

Dank! Dank! Dank!

Dank om alle innovatie en vitaliteit, dank om te werken aan de toekomst van onze Kerk!

Parochie van de toekomst. 7 uitdagingen

Matthias Sellmann is professor aan de universiteit van Bochum in Duitsland. Hij is er verantwoordelijk voor het Centrum voor Toegepast Pastoraal Onderzoek. Hij schreef in 2018 een tekst met de titel *Seven Characteristics of a Future-proof Parish*. Hoewel hij in zijn analyse en voorstellen vertrekt vanuit de realiteit van de territoriale pastoraal, kunnen ook andere geloofsgemeenschappen nieuwe inspiratie vinden in zijn uitdagingen. Daarom besloot het IPB in samenwerking met Halewijn en UCSIA deze bijdrage te vertalen en uit te geven als apart boekje. Het is online te koop bij Halewijn of in de boekhandel. We raden het u graag aan als laattijdig nieuwjaarsgeschenk voor uzelf.

Dank! Dank! Dank!

Dank omdat u met het IPB het jaar 2021 instapt!

Christa Damen, voorzitter

Nieuwe kerkgezichten tijdens en na de pandemie

Zaterdag 5 december vergaderde het IPB over hoe we Kerk kunnen zijn tijdens en na de pandemie. Het werd een onlinevergadering met 60 deelnemers. We luisterden eerst naar een input vanuit 3 verschillende invalshoeken: gemeenschapsvorming, communicatie en liturgie. Daarna was er een kleine pauze waarin iedereen naar de eigen keuken kon gaan om een kopje koffie te halen. Na de onderbreking werden 8 onlinegroepjes gevormd om uit te wisselen. Die kwamen opnieuw samen in een plenum. Om af te sluiten gaven enkele leden nog een korte info over nieuwe pastorale initiatieven. Uit de poll aan het einde van de voormiddag bleek dat de deelnemers het thema en de werkwijze positief evalueerden. We zijn de digitale wereld dankbaar dat deze Forumbijeenkomst kon plaatsvinden, al hopen we dat we elkaar de volgende keer weer in het echt kunnen ontmoeten.

Gemeenschapsvorming en communicatie

Het gebedsmoment startte met een bede tot de heilige Geest en een lezing uit de brief van Paulus aan de Korintiërs over hoe we op elkaar aangewezen zijn als één lichaam (1 Kor 12). Daarop volgde het getuigenis van Peter Biesbrouck over kerkopbouw (zie kerknet.be/bisdom-gent). Daarna was het de beurt aan Koen Vlaeminck, verantwoordelijke voor Kerknet. Hij begon met de vaststelling dat de digitale wereld een deel is geworden van de dagelijkse realiteit van mensen. Zoals bij elke innovatie, worden we uitgedaagd om antwoorden te zoeken op nieuwe vragen. Hij vergeleek dit proces met wat er gebeurde toen de auto werd uitgevonden. Dat bracht mee dat we het verkeer moesten regelen en parkeerplaatsen voorzien, maar het betekende ook dat we op reis konden gaan waardoor het toerisme groeide. We gingen bovendien niet enkel meer winkelen bij de bakker en de kruidenier op de hoek maar reden met de wagen naar de stad. Zo opent de digitale realiteit vandaag een nieuwe wereld met voorheen ongekende mogelijkheden.

Daarom is reflectie nodig want de nieuwe media bieden vele kansen maar vragen ook keuzes. Koen Vlaeminck pleitte voor voldoende mensen met expertise in de Kerk om de digitale mogelijkheden te kunnen benutten en werk te maken van een kwalitatief aanbod. Hij nam ons ook mee naar de kerkelijke portaalsite Kerknet en liet zien hoe die werkelijk functioneert als een kerkportaal waarlangs mensen kunnen binnenkomen en genieten van zowel nieuwsberichten als van een inhoudelijk aanbod. Volgens de statistieken komen heel wat jonge zoekers op de site terecht. Hij vroeg ons mee na te denken over de doelgroepen van Kerknet. Op welke zoekopdracht moet de site een antwoord bieden?

Het laatste deel van zijn inbreng wijdde hij aan het effect van corona. Vooreerst laten de beperkende maatregelen ons zien wat de digitale wereld niet kan en doen ze ons stilstaan bij wat we missen. In de voorbije maanden kwam een grote inzet van vele vrijwilligers op gang, ook in parochies, en die mag zichtbaar zijn voor iedereen. Ook na corona mogen de nieuwe digitale mogelijkheden zoals de uitzending van de zondagsvieringen en het aanbod van spirituele impulsen

verdergezet worden. Omdat op het internet de territoriale grenzen wegvallen, was er heel wat overlapping en versnippering in het aanbod. Samenwerking zou hier kunnen bijdragen tot hogere kwaliteit, maar de vraag is wie hiertoe initiatief kan nemen. Er dient ook afgewogen te worden in hoeverre en voor welke activiteiten een meer lokale kleur voordelen heeft.

Verbinding door liturgie

Bart Paepen, vicaris van Antwerpen, getuigde hoe bij de eerste lockdown de Kerk in een digitale rollercoaster terecht kwam. Het bisdom Antwerpen besliste om volop in te zetten op verbinding binnen de eigen diocesane gemeenschap. Bisschop Bonny ging voor in de gelivestreamde eucharistievieringen en sprak zijn gelovigen moed in. Om een grotere betrokkenheid van de kijkers te realiseren werd de uitzending van een dagelijks gebedsmoment vanuit de kerk vervangen door 'bidden aan tafel' waarbij zowel de bisschop als de deelnemers thuis in hun woonkamer aan tafel plaatsnamen. De bisschop kwam zo op een persoonlijke manier in gebed nabij in het dagelijks leven en eindigde met een uitnodiging om samen het glas te heffen.

Naast dit liturgische aanbod ontstonden ook initiatieven voor geloofsverdieping en catechese. Er werden kinderprogramma's opgezet, er waren getuigenissen, commentaren bij de lezingen en bezinningen via kunst. Een pijnpunt bij al deze initiatieven was het gebrek aan wederkerigheid en interactie. De oproepen tot een eigen inbreng van de kijkers kenden een heel kleine respons.

Voor Bart Paepen is de grote uitdaging voor de toekomst hoe we aan digitale evangelisatie kunnen doen. Hoe kunnen we ook mensen die verder van de Kerk staan interesseren in de Blijde Boodschap? Daarvoor is een ander aanbod nodig, een vorm die meer toegankelijk is zoals bijvoorbeeld iets ludieks. Bovendien moeten mensen kunnen reageren en in interactie gaan. Dat vraagt dan weer pastorale medewerkers die digitaal beschikbaar zijn. Omdat we geen virtuele Kerk zijn, is ook een lokale verankering belangrijk.

Online ervaringen

In de groepsgesprekken die op de inleidingen volgden, werd de vraag gesteld hoe we als kerkgemeenschap onder corona ruimte geschapen hebben voor liturgie en op welke manier die ervaring ons beeld van kerkzijn veranderde. Het kerkgebouw heeft duidelijk niet enkel een symbolische maar ook een praktische betekenis heeft voor de lokale geloofsgemeenschap. Mensen missen niet alleen het fysieke samenkomen en de ontmoetingen voor en na de vieringen, maar ze missen ook de sacrale ruimte om te bidden en eucharistie te vieren. In de zetel voor de televisie of aan tafel voor de computer is dat moeilijker. Het is dus belangrijk dat kerken open zijn voor persoonlijk gebed en dat er een aanbod is voor eventuele bezoekers.

Voor een aantal leden was online bidden en bezinnen zinvoller dan online eucharistie vieren. Dat laatste blijft een noodoplossing en er zijn gelovigen die daarom eerder kiezen voor een vorm van huisliturgie met bijvoorbeeld een wekelijkse uitwisseling over de lezingen. Tegelijk bleek een groter online aanbod van vieringen een zegen voor die mensen die ook zonder coronarestricties aan huis of kamer gebonden zijn. Zij hopen dan ook dat er een aanbod blijft bestaan, ook als de kerken weer opengaan. Vele parochies vragen zich trouwens af of mensen wel zullen terugkomen naar de kerk nadat ze het nu al maanden niet meer gewoon zijn.

Inzet voor en vanuit de gemeenschap

Een tweede vraag in de kleine groepen polste naar alternatieve vormen van communicatie om de gemeenschap samen te houden. Bij de uitwisseling ging veel aandacht naar de oudere generaties die niet beschikken over een PC of tablet of er niet zo vaardig mee zijn. Telefoneren en kaartjes schrijven zijn dan alternatieven. Maar ook een deur- of raambezoek kunnen deugd doen. De nood aan fysiek contact is trouwens niet enkel bij ouderen groot. Jongeren snakken naar samenzijn met hun vrienden, ook al zijn ze digitaal erg actief.

Er was ook de zorg voor een andere groep die niet mee kan met het hele digitale verhaal: de kinderen die thuis niet beschikken over een computer en een goede internetverbinding. Door het online onderwijs werd duidelijk dat niet alle gezinnen over voldoende financiële middelen beschikken om thuisonderwijs mogelijk te maken.

De diaconie zocht naar nieuwe wegen tijdens deze maanden van pandemie. Opvallend veel mensen zetten zich in als vrijwilliger. Initiatieven vertrokken vanuit spiritualiteits-groepen en parochies maar ook vanuit steden en gemeenten. Over de levensbeschouwingen heen vonden mensen elkaar in de zorg voor fysiek, sociaal en psychisch noodlijdende medemensen. Er was veel creativiteit en we hopen allemaal dat veel engagementen ook na corona zullen doorlopen.

Een bijzonder aandachtspunt waren de rouwzorg en de ondersteuning van het zorgpersoneel. Nieuwe rituelen om zieken nabij te zijn en om afscheid te nemen ontstonden. Zorgpastores werkten aan digitale manieren om in verbondenheid met de familie te bidden bij stervenden. Begravenissen met een beperkte groep werden gestreamd zodat de hele familie toch kon meevieren. En herdenkingsmuren of –panelen in ziekenhuizen en zorginstellingen helpen om het verlies zichtbaar te maken en te verwerken. Op veilige afstand kwamen mensen (vaak buiten) samen om te rouwen en om elkaar te troosten en hoop te geven.

Online is (niet) het nieuwe normaal

Het leek wel of in de voorbije maanden overal nieuwe online pastorale en liturgische initiatieven werden genomen. Wie via sociale media of professioneel deel uitmaakt van het kerkelijk netwerk werd op bepaalde momenten overspoeld met mogelijkheden. Een online aanbod kent bovendien geen territoriale grenzen. Sommige initiatieven zagen hun deelnemersaantallen sterk stijgen. Nieuwe mensen deden mee, zelfs vanuit het buitenland. De veelheid van mogelijkheden werkt echter een vorm van shopping in de hand.

Het is een grote uitdaging om wederkerigheid en interactie te bewerken en hiermee een vorm van consumptiegedrag tegen te gaan. Daarom wordt hier en daar de eucharistieviering via Zoom georganiseerd om een actieve deelname toe te laten. Er vormden zich ook gesloten gebeds- en meditatiegroepen die werken met momenten van uitwisseling. Want met velen tegelijk online zijn, werkt niet altijd verbindend. Mensen realiseren zich soms scherper hoe alleen ze zijn doordat ze in hun eentje naar het scherm zitten te kijken.

Er is zeker grote dankbaarheid om wat de digitale media in de voorbije maanden mogelijk hebben gemaakt. Ze brachten de algemene digitalisering ook in de Kerk in een stroomversnelling. Heel wat ontdekkingen zullen ook na corona vruchtbaar blijven. Toch kunnen al deze nieuwe communicatiewegen de ontmoetingen in een gemeenschap van levende mensen niet vervangen.

Carine Devogelaere

Toekomstdromen aanreiken om verder op weg te gaan. Een interview met Ria Vercamer

In het kader van het project 'IPB toekomst' bracht Ria Vercamer het verleden, het heden en de toekomst van het IPB in kaart. Aan de hand van een empirisch onderzoek met een bevraging en een reeks diepte interviews peilde zij naar de ervaringen en de verwachtingen over de wer-

king en het profiel van het IPB. Aan het einde van dit onderzoeksproject keren we de rollen even om en laten wij Ria in dit interview zelf aan het woord.

Hoe kwam je bij het IPB terecht?

Ik startte mijn loopbaan als godsdienstleerkracht in het St. Vincentiusinstituut te Deinze. Na 20 jaar maakte ik een carrièreswitch naar de pastorale zorg en ging ik als pastoraal werker aan de slag in het psychiatrisch ziekenhuis Sint-Camillus, nu Karus, in Sint-Denijs-Westrem en als stafmedewerker in het Dienstverleningscentrum (DVC), toen nog het Medisch Pedagogisch Instituut (MPI), Heilig Hart in Deinze. Voor de viering van 75 jaar MPI Heilig Hart werkte ik voor het eerst aan een historisch onderzoek, dat de basis vormde voor het boek *Met een warm hart* (Lannoo, 1998). Tijdens mijn opleiding in de pastoraaltheologie aan de KU Leuven kreeg ik daarnaast de kans om empirisch onderzoek te doen naar de spiritualiteitsbeleving bij personen met een handicap. Op vraag van André Decker, de directeur van het DVC Heilig Hart heb ik me later ook verder bijgeschoold in de zorgethiek. Blijvend willen bijleren zit duidelijk in mij. Mijn interesses voor de historische studie en het empirisch onderzoek heb ik dan ook met veel enthousiasme kunnen bundelen in het project IPB toekomst.

Welke zijn je eerdere ervaringen met het voeren van een empirisch onderzoek?

Omdat ik mijn voltijdse job in het DVC Heilig Hart destijds combineerde met een bijkomende studie pastoraaltheologie aan de KU Leuven, leek het logisch om het onderzoek voor mijn bachelorscriptie nauw te laten aansluiten op de inhoud van mijn job. Ik onderzocht hoe spiritualiteit ervaren wordt in de omgang met mensen met een beperking, hetzij als ouder, hetzij als medewerker. Ik zette daarvoor een vrij grootschalige bevraging op poten: in totaal werden 998 formulieren uitgedeeld, zowel bij ouders als bij personeelsleden. De verwerking van 463 antwoorden gebeurde in samenwerking met de faculteit Psychologie en Pedagogie. Een van de vier inhoudelijke clusters die hieruit naar voren kwam bij de ouders en de personeelsleden had te maken met onmacht. Hoe gaat men om met situaties van onmacht? Op welke manier weegt onmacht op de levensvisie en de zorg? In opvolging

van deze resultaten heb ik in de verschillende leefgroepen ook zelf vorming gegeven rond veerkracht en het omgaan met onmacht.

Wat zijn de krachtlijnen van je onderzoek voor het IPB?

Voor het IPB voerde ik een empirisch onderzoek dat voorafgegaan werd door een historisch luik. Je kan immers niet reflecteren over de toekomst zonder ook het verleden en het heden in beeld te brengen. Mijn werk is opgebouwd volgens drie grote delen. Het verleden bestudeerde ik aan de hand van een historisch bronnenonderzoek enerzijds en via diepte interviews met enkele belangrijke getuigen van deze geschiedenis anderzijds. Het tweede deel over het heden ontwikkelde ik aan de hand van een bevraging over de werking van het IPB en de interne en externe communicatie. Ik vulde dit aan met de visie van de bisschoppen op het IPB. In het derde deel over de toekomst bracht ik de verschillende elementen uit de bevraging en de interviews bijeen die handelden over de toekomstdromen voor het IPB.

Wat moet het IPB volgens jou zeker mee nemen naar de toekomst?

Het IPB mag gerust nog meer inzetten op het detecteren, opvolgen en bespreekbaar maken van de kruisverbanden tussen de verschillende christelijk geïnspireerde organisaties. De fora zullen een vaste waarde blijven, maar het IPB zal ervoor moeten zorgen dat het geen eilandje an sich wordt van mensen die theologisch geschoold zijn of die vooral in de pastoraal staan. Het IPB zal zich de vraag moeten stellen hoe het ook de spreekbuis is voor het buikgevoel bij christenen vandaag. Het IPB mag ook meer power hebben om naar buiten te komen, zowel in de media als op de sociale fora. Door samen te werken met wat ik niet-confessionele activiteiten noem, kan het IPB bijvoorbeeld meestappen in een positief mens-betrokken verhaal dat gedragen wordt door heel wat groepen en organisaties in onze maatschappij.

Wat is jouw toekomstvisioen voor het IPB?

Ik wil met mijn onderzoeksrapport een mooie schaal met ingrediënten aanreiken waar het IPB nu zelf verder een weg mee kan gaan. Het IPB is gegrond en verankerd in een evangelische beweging die kritisch kerkbetrokken is en het wist zich in de voorbije 50 jaar aan te passen aan de evoluerende tendensen. Voortbouwend op dat rijke verleden en de positieve hedendaagse evaluatie staat het IPB nu voor de uitdaging om de toekomstdromen van de bevragden, bisschoppen, voorzitters en leden tot een mooi samenhangend geheel te maken. Het is belangrijk, denk ik, dat dit geheel verbindend en inclusief is en dat men ook stemmen laat klinken die doorgaans minder gehoord worden. Zo'n verbindend overleg kan terecht synodaal genoemd worden. Deze ideeën kunnen het IPB een nieuw elan geven. Ik besef tegelijk dat dit een werk van lange adem is. Maar ik geloof en vertrouw er op dat ook de Geest zal werken en zijn deel doen.

Laura Tack